

İstanbul'un İlkleri

Süleyman Faruk Göncüoğlu

İstanbul, Timaş Yayınevi, 2017, 200 Sayfa, ISBN: 978-605-08-2544-2

Fatıma Hilal BİCİL*

Yazarımız Süleyman Faruk Göncüoğlu, İstinye’de doğdu. Atatürk Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümünden 1995’te mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünde Türk ve İslam Sanatları dalında yüksek lisans ve doktorasını tamamladı. 1996–2008 yılları arasında Kadir Has Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi ve Marmara Üniversitesinde asistan ve öğretim görevlisi olarak, “kültür tarihi”, “mimarlık tarihi”, “sanat tarihi”, “güzel sanatlar” ve “İstanbul şehir tarihi” konularında dersler verdi. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu üyesi ve başkan yardımcısı görevlerinin yanında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. yönetim kurulu üyeliği görevini de ifa etti. İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan İstanbul Yüz Bin Planlarının hazırlanmasında danışmanlık yaptı. Çeşitli kamu ve özel eğitim kurumlarında, şehir tarihi üzerine dersler vermeyi sürdüren yazar, bir ideal olarak sürdürmekte olduğu, İstanbul Kültür Mirası Envanteri kapsamında İstanbul şehri üzerine telif eser ve editör olarak pek çok kaynak eserin yayımlanmasını sağlamıştır.

Uzun yıllardır şehir ve semt tarihleri üzerine çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. İstanbul şehrini İstanbullulara ve dünya toplumlarına tanıtmaya ve öğretmeye amacıyla, 2003 Kasımında, dokümantasyon, arşivleme ve araştırma merkezi olan Kültür Tarihi Araştırmaları Merkezi ile 2004 Eylülünde İstanbul Şehri Kültür Tarihi Araştırmaları Merkezini kurdu. Göncüoğlu, Tarih ve Düşünce dergisinin bir dönem

* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Tarih Bölümü Lisans Öğrencisi, bicilhilal@gmail.com

genel yayın yönetmenliğinde ve 1453 İstanbul Kültür ve Sanat Dergisi'nin yayın kurulunda bulundu. Halen, uluslararası hakemli bilimsel bir dergi olan Yeni Fikir dergisinin editörlüğünü sürdürmektedir. Aralık 2009-Mart 2011 tarihleri arasında İstanbul Fatih ilçesi, Tarihî Yarımada Kurucu Kent Konseyi başkanlığını da yürüttü. Ocak 2011-Mart 2014 tarihlerinde, Üsküdar belediye başkanının kültür ve sanat danışmanı olarak bulundu. Bir dönem İstanbul Türbeler Müzesi müdürlüğü yapan Göncüoğlu, şehir tarihiyle ilgili araştırmalarına devam etmektedir.

Kitabın içeriğine bakacak olursak Süleyman Faruk Göncüoğlu'nun yazarlığını yaptığı bu eserin, ön söz, içindekiler ve kaynakça bölümlerinden oluştuğunu görmekteyiz. Yazarın kendisi de şehir ve semt tarihleri üzerine çalışmalara meraklı olduğundan böyle bir eser yazmasına şaşmamak gerekir. İstanbul şehrini hem İstanbullulara hem de dünya toplumuna tanıtmayı amaç edinen Göncüoğlu, kitabında tam 148 adet İstanbul ilklerine yer vermiştir. Kitabın ön sözünde "Sadece Osmanlı İstanbulu ile sınırlamadım." diye de belirten yazarımızın, aslında okuyucuya içerik olarak çok zengin ve bol kaynaklı bir eser sunduğunu anlayabiliriz.

Yaşadığımız yerin tarihini hiç merak ettiniz mi? Peki, bu yaşadığımız yer Sultan Fatih'in rüyalarına girecek kadar önem verdiği; Napoleon'un, dünya tek bir ülkeden oluşsaydı başkenti olacak kadar önemli gördüğü; Lamartine'in, dünyaya bir kez bakmak zorundaysan oraya bak, dediği ve Atatürk'ün, Türk milletinin göz bebeği olarak belirttiği "İstanbul"un, bu kadar büyük dünya adamlarının önem verdiği şehrin ilklerini hiç merak ettiniz mi? Eğer merak ettiyseniz bu kitap tam size göre...148 başlıktan oluşan ve sadece İstanbul şehri için ilk olan konuları derleyen kitapta yazarın akıcı dili okuyucuyu boğmazken, görseller de içeriği oldukça eğlenceli hale getirmiş bulunmaktadır.

İstanbul'un ilk efsanesinin ne olduğunu biliyor musunuz ya da ilk depremin ne zaman olduğu hakkında fikriniz var mıdır? İstanbul'un ilk limanı nerede kuruldu? İlk medreseler, mescitler hangileriydi? İstanbul'da ilk halife, kutsal emanetleri nerede teslim aldı? Büyük Mimar Sinan'ın İstanbul'daki ilk eseri neydi? İlk gazeteler, mizah dergisi, yemek kitabı İstanbul'da ne zaman çıktı? İstanbul'un ilk eczanesi, kadın hastanesi, kumarhanesi, fuarı hangisiydi, biliyor musunuz? İşte, kitapta bu soruların ve daha nicelerinin cevaplarını bulabilirken aynı zamanda tarihte önemli isimlerin bilgilerine de ulaşabilirsiniz. Yazar, okuduğunuz sayfalarda ilk Türk denizcisinden bahsederken Çaka Bey ile, Bizans'ın ilk Türk damadından bahsederken Şehzade Halil Paşa ile, ilk uçan adamdan bahsederken Hezarfen Ahmed Çelebi ile ve daha niceleriyle karşılaşmanızı sağlıyor. Bunların yanı sıra, Haliç'in Marmara ve boğazlara açılan ağzındaki kıyı şeridi günümüzdeki gibi düz değildi, derken dönemin coğrafyasından da bilgi vermektedir.

Eskiden askeri liman niteliğinde olan Neorion Limanı'nın şimdiki adını hiç merak ettiniz mi? Ben söyleyeyim; mutlaka bir kere yolunuzun düştüğü Sirkeci Tren Garı'dır. Şu anki Topkapı Sarayı'nın bulunduğu yer İstanbul'un ilk surlarının çevrelendiği yerd. Rumeli Hisarı'nda bir Bektaşî tekkesi olduğunu hiç duydunuz mu? Ya da Galata Kulesi'nin Kanuni Sultan Süleyman döneminde bir hapisane olduğunu biliyor muydunuz? Süleyman Faruk Göncüoğlu, okurken şaşıracağımız; buraya gitmişim,

demek, anlamı buradan geliyormuş, diyebileceğiniz çok önemli bilgilere kitabında yer vermiş. İstanbul'da yaşayan biri olarak kendime ve sadece bakmakla görmek arasındaki farkı ayırt edemeyenlere şunu söyleyebilirim ki; bizler İstanbullu İstanbulsuzlarız. Birçok kültüre ev sahipliği yapmış, jeopolitik konum olarak dünyanın dikkatini her fırsatta çeken bu şehirde yaşıyoruz ancak bilmeden, araştırmadan ve sadece bakarak ama görmeyerek. Bakmak şahitliği, görmek ise derinliği gösterir. Herkes bakar ama herkes göremez. Mesela herkes şimdiki Haseki Hastanesine bakar ama oranın İstanbul'un ilk kadın hastanesi olduğunu sadece görerek bilebilir. Çünkü görmek manayı fark etmektir. Mana yalnızca araştırılarak, okuyarak görülebilir. Bu kitap da bizim, baktıklarımızı görebilmemizi sağlıyor.

Her birimiz bu şehrin hızına alıştık. Kalabalığına, gürültüsüne... Ama bizi bu şehre hayran bırakan aslında, içinde tuttuğu tarih. Çok fazla bilgimiz yokken bile yapıları gördüğümüzde şaşırıp kalıyor, bazen dakikalarca inceliyoruz. Bir de bilsek, kim bilir hayranlığımız ne derece artacak... Deniz kıyısında hava almak için yürürken bile hızla yürür olduk. Etrafımıza bakarak ama görmeyerek, hızlı adımlarla kayboluyoruz. Ama bir de baktıklarımızı görmeye, artık fark etmeye başlasak neler olur neler...

Kitap için düşüncem; yazar kaleme aldığı bu eserinde hem yaşayan bizler için hem de gezmeye gelenler için bakıp da bilmediğimiz çok şeyi görmemizi sağlıyor. Kitabı okuduktan sonra, bilgi edindiğiniz yerlere, eserlere çok daha farklı bir gözle bakmaya başlayacaksınız. Çünkü artık görüyor olacaksınız...